

UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI
Facultatea de Litere
Școala Doctorală de Studii Lingvistice și Literare

TEZA DE DOCTORAT

Exportabilitatea prozei românești în traducere anglofonă în secolele XX și XXI

Rezumat

Coordonator științific:
Prof. univ. dr. habil Mihaiela Pop

Doctorand:
Andreea Iulia Scridon

Cluj-Napoca

CUPRINS

INTRODUCERE	6
Condițiile exportabilității: literatura română și arhitectura circulației literare mondiale	6
Declarație de intenție	7
Întrebarea principală de cercetare	7
Întrebări secundare	8
Obiective	9
Problema literaturilor minore din perspectiva sistemului mondial	9
Clarificare terminologică	11
Economia teoretică	12
Secvența de eșafodaj (metodologie)	13
Canonul alternativ sau contracanonul și ambalarea pentru export	14
Aria de cercetare și studiile de caz	16
Precizarea necesară: autorii translingvi	20
Poziționalitate și perspectivă epistemică	21
Contribuții și mize	22
Capitolul I: Mircea Eliade, Emil Cioran și mecanismul habitusului	26
Introducere	26
Context structural	27
Mircea Eliade: conversia prin consacrare instituțională	29
Eliade: ambalarea pentru export și receptarea anglofonă	33
Eliade: reevaluări ulterioare și limitele consacrării	40
Cioran: limitele consacrării și epuizarea pesimismului abstractizat	44
Încadrare teoretică	44
Reinventarea: de la radicalismul românesc la universalismul francez	44
Aforismul ca formă exportabilă	46
Istoria receptării: de la filosof prestigios la figură cult în spațiul anglofon	48
Capitalul simbolic al Războiului Rece și prestigiul exilatului est-european	49
Limitele consacrării / declinul contemporan	50
Habitusul efemer: concluzii	55
Capitolul II: Herta Müller: a cui este?	56

Ambalare structurală: o situație spinoasă	56
Paradoxul apartenenței	57
România post-1989 și repoziționarea literaturii	60
Intervenție metodologică și mize	62
Premiul Nobel și autorii naționali: implicații	63
Poziția proprie a Hertei Müller	66
Structurile pieței și creșterea traducerilor	67
Receptarea anglofonă și problema decontextualizării	69
Valoarea de piață a „exilului universal”	70
Traducerea ca mediere interpretativă.....	72
Viața de apoi a Războiului Rece pe piețele literare	73
Intersecționalitate și identitate minoritară: specificitatea șvabilor bănățeni și problema apartenenței	74
<i>Heimatliteratur</i> sau refuzul acesteia.....	75
Identitate de graniță și distorsiune lingvistică	76
Străinătate persistentă	77
Exportabilitatea și nemulțumirile ei în opera Hertei Müller.....	78
 Capitolul III: Cazul curios al propriului nostru Max Blecher	81
Poziționare structurală: recuperarea postumă a unui modernist periferic	81
Aceeași carte: trei traduceri în opt ani	82
Cântecul de sirenă al traducerii	83
Empatia întrupată a traducătorului	83
Blecher ca rit de trecere	84
Cele trei traduceri: o privire mai atentă	85
Ambalare pentru export și influență	88
Încadrare comparativă	89
Ciocniri și convergențe	90
„Chestiunea evreiască” și medierile postume.....	92
Saturația pieței și supraproducția periferică	93
Distribuție și eșec de piață	94
Fereastra capitalizării imediate	95
Mit contemporan și adaptare cinematografică.....	96
Mitologizare și susținere fragmentată.....	99

Date cantitative privind publicarea și poziționarea structurală	100
Ambalarea pentru export și modernismul periferic	101
Corpul ca sistem mondial și studiile dizabilității	103
Traectorii canonice pentru autorii români exportați	106
Gând de încheiere: Blecher, de continuat	108
 Capitolul IV: Mircea Cărtărescu și Premiul Nobel care plutește deasupra lui	113
Poziționare structurală: cel mai tradus autor român contemporan	113
Traectoria traducerii și publicării în spațiul anglofon: de la <i>Orbitor</i> la <i>Solenoid</i>	113
Literaturi ultraminore și exactitate	114
Premiile lui Cărtărescu și câmpul restrâns	115
Mișcări dincolo de câmpul restrâns	117
Cărtărescu și gusturile contemporane globale	119
Încadrarea critică în presa anglofonă: comparația ca bilet de intrare	120
Receptarea dincolo de instituții: autenticitatea cititorilor informală	124
Premiul Nobel ratat și problema consacrării suspendate	126
Fragmente, interviuri și ambalare pentru export	130
Autopoziționarea ca autor mondial	135
Dezrădăcinare intenționată versus construcția națională în literatură	137
Întârzierea permanentă a integrării culturale	140
Sinteză: factori ai ambalării pentru export	143
Concluzie provizorie	144
 Capitolul V: Gabriela Adameșteanu: exportabilitate lentă și problema realismului distribuit	146
Poziționare structurală: o autoare canonică fără exportabilitate imediată	146
Vocea feminină și circulația graduală	147
O privire mai atentă asupra receptării germane	148
Traducerea germană și cultura recenziei	150
Receptare fragmentată din partea cititorilor: entuziasm și respingere fără mediere	152
Încadrare critică minimală și problema lizibilității	153
Prezență antologică și integrare periferică	154
Fragmente dispersate și absența impulsului	154
Mediere instituțională fără conversie de piață	155

Ambalare pentru export și atractivitate tematică	156
Constrângere formală și exportabilitatea realismului distribui.....	160
Fidelitate temporală și dependență de mediere.....	162
Poziționare structurală și alți români exportați.....	163
Compatibilitate cu piața anglofonă.....	164
Concluzii sau de continuat.....	167
 CONCLUZII.....	 169
Persistența asimetriei: literatura română și limitele integrării literare mondiale.....	169
Mecanismele exportabilității: o sinteză	169
Tipuri de branding în calitatea de autor mondial	171
Integrarea literară.....	171
Limitele corectării: considerații etice	173
Direcții de cercetare ulterioară	174
Sinteză: argumentul central	175
Coda: tipologia calității de autor mondial și a exportabilității	176
 BIBLIOGRAFIE	 179
Surse primare	179
Surse secundare – cadru teoretic	183
Surse secundare – literatură mondială și circulație	184
Surse secundare – traducere, canon și mediere	185
Surse secundare – critică românească și regională.....	187
Surse secundare – context (memorie, politică, dizabilitate, postcomunism).....	187
Materiale de receptare, recenzii și circulație	188
Surse digitale / paratextuale.....	190

Exportabilitatea prozei românești în traducere anglofonă în secolele XX și XXI

Rezumat

Această teză studiază mecanismele care guvernează circulația internațională a literaturii române prin intermediul unor studii de caz comparate, pornind de la figurile literare consacrate ale exilului românesc, până la autori contemporani. Studiul recurge la Teoria Sistemelor Mondiale, sociologia literaturii și studiile de receptare, pentru a permite o examinare a modului în care proza românească dobândește sau nu vizibilitate pe piețele anglofone. Studiul de cercetare dovedește că „exportabilitatea” nu se petrece în mod exclusiv ca rezultat al meritului estetic, ci din convergența unui ansamblu de factori: poziționarea lingvistică, medierea instituțională, relevanța tematică și conjunctura istorică. Analiza receptării operelor lui Mircea Eliade, Emil Cioran, a Hertei Müller, Max Blecher, Mircea Cărtărescu și a Gabrielei Adameșteanu evidențiază faptul că literatura română ocupă în mod persistent o poziție semi-periferică în sistemul literar global, obținând recunoaștere internațională doar atunci când anumite condiții structurale se aliniază temporar.

1. Problema de cercetare și cadrul teoretic

Întrebarea esențială investighează în ce măsură și prin ce mecanisme a dobândit vizibilitate în spațiul anglofon literatura română, precum și modul în care aceste procese pot fi înțelese prin prisma Teoria Sistemelor Mondiale și a unor cadre analitice contextual adecvate. Demersul pornește de la o dilemă fundamentală aparținând studiilor de literatură mondială: de ce unii autori proveniți din limbi „minore” ating recunoaștere internațională, în timp ce alții, comparabili din punct de vedere artistic, rămân invizibili?

Literatura română constituie un caz exemplar pentru analiza unor asemenea dinamici. Deși există, în prezent, aproximativ 27 de milioane de vorbitori de limbă română, aceasta nu a beneficiat de condițiile istorice care au facilitat difuzarea globală a altor limbi europene—precum expansiunea colonială, hegemonia geopolitică susținută sau o internaționalizare instituțională consolidată. Drept consecință, în termenii modelului tripartit propus de Immanuel Wallerstein (centru, semi-periferie, periferie), România a oscilat între integrare semi-periferică și dependența periferică, menținând o producție culturală semnificativă, dar rămânând dependentă, din punct de vedere structural, de centrele culturale dominante pentru validare globală.

Cadrul teoretic mobilizează contribuțiile lui Pascale Casanova privind „republica mondială a literelor”, ale lui Franco Moretti asupra dezvoltării literare inegale și ale lui Pierre Bourdieu privind câmpul literar, habitusul și capitalul simbolic. De asemenea, integrează analiza lui Lawrence Venuti asupra politicii traducerii, extinsă aici pentru a demonstra că „domesticirea” se produce nu doar la nivel lingvistic, ci pe întregul spectru al medierii culturale.

Conceptul de „exportabilitate” este introdus ca un efect contingent istoric, produs la intersecția forței estetice, traductibilității culturale, suportului instituțional și cererii de piață. Spre deosebire de abordările care explică vizibilitatea internațională printr-un geniu universal sau prin simplu hazard, analiza o conceptualizează drept un fenomen relațional și determinat structural.

2. Analiza literaturii de specialitate și identificarea lacunelor în cercetare

Studiul meu se bazează pe studiile existente despre circulația internațională a literaturii române: în principal, lucrarea lui Sean Cotter, *„Literary Translation and the Idea of a Minor Romania”* (2018), care oferă perspective importante asupra discursului traductiv în cazul românesc, în timp ce lucrarea *„Romanian Literature as World Literature”* (2018), editată de Martin, Moraru și Terian, oferă o analiză interpretativă cuprinzătoare a sistemelor mondiale. Pornind de la fundamentele acestor două texte, disertația mea se bazează în continuare nu doar pe mecanismele sistemice, ci și pe cele sociologice care determină care autori români obțin vizibilitate internațională susținută.

Domeniul studiilor de literatură mondiale a identificat pe bună dreptate distribuția inegală a prestigiului literar. David Damrosch definește literatura mondială ca fiind un mod de circulație și recepție (mai degrabă decât în primul rând un corpus fix), prin care operele dobândesc noi semnificații pe măsură ce pătrund în contexte lingvistice și culturale diferite, iar Emily Apter avertizează împotriva divinizării lipsită de discernământ critic a circulației internaționale, subliniind limitele traducerii și persistența intraductibilității. Totuși, cercetarea de până la intraductibilității acum nu a examinat îndestulător situațiilor literaturilor semi-periferice, precum cea a literaturii române, care ocupă o poziție intermediară între marginalitate și recunoaștere.

Studiile traductologice, între schimb, au investigat modul în care textele circulă între culturi, dar nu au acordat suficientă atenție rolului infrastructurilor instituționale în determinarea textelor selectate pentru traducere și a modului în care acestea sunt ulterior poziționate în culturile receptoare. Această disertație își propune să abordeze aceste lacune oferind o analiză empirică a

modului în care literatura română circulă pe piețele anglofone și a ceea ce dezvăluie această circulație despre dinamica structurală a literaturii mondiale.

3. Metodologie

Studiul utilizează o abordare metodologică hibridă care operează pe trei niveluri analitice: 1. analiză structural-teoretică bazată pe Teoria Sistemelor Mondiale și sociologia literară; 2. o cartografiere instituțional-contextuală a fluxurilor de traducere și publicare; și 3. lectură textuală atentă situată într-o interpretare structurală mai vastă.

Cercetarea trasează o metodă comparativă, informată de considerente istorice, de studiu de caz, trasând traiectoriile internaționale a șase autori români în diferite epoci, dar și circuite literare. Fiecare studiu de caz urmează același protocol analitic omogen: contextualizarea în cadrul câmpurilor literare românești și europene; cartografierea a modelelor de traducere, a editurilor, a premiilor și a locurilor de recenzie; o analiză discursivă a strategiilor retorice; și corelarea cu noțiuni teoretice precum medierea semi-periferică și habitusul.

Selecția autorilor este comparativă în mod strategic, concepută pentru a evidenția variate moduri de exportabilitate, consacrare, întârziere și blocaj structural. Corpusul include: autori cu vizibilitate internațională ridicată (Herta Müller, Mircea Cărtărescu); autori autohtoni canonizați care ocupă poziții liminale internaționale (Max Blecher, Gabriela Adameșteanu); și figuri de succes consacrate a căror vizibilitate a scăzut ulterior (Mircea Eliade, Emil Cioran).

Sursele de date includ recenzii și discurs critic anglofon; istoricul traducerilor și traiectoriile publicării; nominalizări pentru premii și recunoaștere instituțională; recepție digitală prin platforme precum Goodreads și rețelele sociale; și interviuri și materiale paratextuale. Studiul imbină analiza calitativă cu indicatori cantitativi, acolo unde sunt disponibili, ancorând afirmațiile teoretice în observație empirică.

4. Constatări esențiale

4.1 Mecanismele exportabilității

Cercetarea identifică cinci mecanisme majore prin care literatura română obține vizibilitate internațională:

Pârghii lingvistice: Constatăm că accesul autorilor la limbi semi-principale (franceză, germană) accelerează în mod dramatic circulația lor în comparație cu publicațiile exclusiv în limba română. Mircea Eliade și Emil Cioran au obținut recunoaștere globală scriind în franceză, în timp ce scrierea în limba germană a Hertei Müller a poziționat-o în cadrul infrastructurilor de traducere consacrate. Autorii care scriu exclusiv în limba română (Cărtărescu, Blecher, Adameșteanu) se confruntă cu bariere structurale semnificative în comparație.

Infrastructură instituțională: Traducerea, deși esențială, este insuficientă. Vizibilitatea susținută necesită consolidare prin recenzii majore, circuite de premii, programe academice și atenție critică. Integrarea completă a lui Mircea Eliade în programa de studii religioase a Universității din Chicago a încorporat vocabularul său în discursul academic timp de decenii. În contrast direct, traducerile multiple ale lui Max Blecher nu au reușit să se consolideze în recunoaștere din cauza absenței rețelelor de susținere.

Aliniere tematică: Operele dobândesc vizibilitate atunci când temele lor se sincronizează cu cadrele interpretative dominante în culturile receptoare în momente istorice specifice—de exemplu, climatul existențial postbelic a permis fenomenologia sacră/profană a lui Eliade și disperarea estetizată a lui Cioran, în timp ce politica memoriei post-1989 a facilitat mărturia dictaturii lui Müller.

Lizibilitate formală: Piața anglofonă recompensează condensarea estetică—lucrări care își concentrează mesajele în scene emblematice sau premise conceptuale clare. Aforismele lui Cioran s-au dovedit a fi extrem de exportabile datorită extractibilității lor, în timp ce maximalismul arhitectural al lui Cărtărescu semnalează „literatura mondială” prin scara sa monumentală. Realismul distribuit al Gabrielei Adameșteanu, în schimb, necesită o mediere mai susținută.

Narabilitate biografică: Autorii ale căror povești de viață oferă arcuri dramatice (boala lui Blecher sau metamorfozele exilaților francezi de la fasciști la înțelepți) generează rezonanță mitologică ce propulsează circulația, deoarece elementele biografice devin resurse paratextuale pentru poziționarea operelor în cadrul unor narațiuni recognoscibile.

4.2 Modele de circulație semi-periferică

Constatăm că literatura românească prezintă în mod constant caracteristici semi-periferice, în ciuda flexibilității termenului: integrarea parțială fără centralitate deplină, dependența de validarea externă

și oscilația între vizibilitate și marginalitate. Acest lucru se manifestă în mai multe modele recurente:

Vizibilitate mediată: Autorii români obțin adesea recunoaștere prin capitale culturale intermediare (în special Paris și Berlin), mai degrabă decât prin acces direct la piețele anglofone. Calea „română → franceză → engleză” care a susținut figurile exilului de la mijlocul secolului (având în vedere tradiția îndelungată a culturii române de integrare în franceză și Franța) s-a dizolvat în mare măsură, lăsându-i pe autorii contemporani dependenți de traducere directă.

Asincronie temporală: Producția literară românească funcționează adesea în desincronizare cu tendințele dominante de pe piețele centrale. Inovațiile moderniste ale lui Blecher au precedat receptivitatea globală la narațiunile despre boală, în timp ce realismul social al lui Adameșteanu a apărut atunci când piețele anglofone au favorizat forme mai spectaculoase de mărturie politică.

Limitarea comparativă: Receptarea anglofonă îi încadrează constant pe autorii români prin comparație analogică cu figuri occidentale deja canonizate („Kafka român”, „Borges est-european”), facilitând intrarea, dar riscând reducerea originalității.

4.3 Limitele consacrării

Studiul relevă faptul că recunoașterea internațională rămâne instabilă din punct de vedere temporal și constrânsă din punct de vedere structural. Consacrarea lui Eliade și Cioran la mijlocul secolului a fost urmată de o reevaluare critică care le-a diminuat autoritatea, demonstrând că exportabilitatea este contingentă istoric, mai degrabă decât realizată definitiv. Figuri contemporane precum Mircea Cărtărescu experimentează „consacrarea suspendată”—acumularea de premii și speculații Nobel fără a realiza (încă) integrarea anglofonă definitivă.

Chiar și exemplele de succes dezvăluie propriile asimetrii persistente. Premiul Nobel al Hertei Müller, deși reprezenta aproape în întregime teme românești, a intrat tehnic în istoria literară germană datorită poziționării sale lingvistice. Acest paradox ilustrează modul în care sistemul literar global gestionează recunoașterea periferică prin mediere centrală.

5. Contribuțiile studiilor de caz

Mircea Eliade și Emil Cioran: Modelul francez de mediere

O analiză a celor doi exilați de la mijlocul secolului XX stabilește ruta clasică semi-periferică către centralitatea literară prin autotraducere lingvistică și integrare instituțională. Traectoria lor demonstrează atât posibilitățile, cât și limitele temporale ale poziționării universaliste, deoarece receptivitatea internațională postbelică față de cadrele lor metafizice a cedat ulterior loc unor abordări critice mai situate.

Herta Müller: Ierarhia lingvistică și ambiguitatea națională

Premiul Nobel pentru Literatură din 2009 al lui Müller dezvăluie modul în care accesul la limbi semi-centrale eludează constrângerile periferice, complicând în același timp categorizarea națională (un echivalent contemporan al contextelor învechite ale lui Eliade și Cioran). Traectoria sa elucidează avantajele structurale ale publicării în limba germană și rolul recunoașterii Nobel în redistribuirea capitalului simbolic, expunând în același timp încadrarea reductivă impusă adesea autorilor din contexte minore.

Max Blecher: Traducere fără consolidare

Situația neobișnuită a lui Blecher—trei traduceri în limba engleză în decurs de opt ani, dar marginalitate persistentă—demonstrează faptul că circulația necesită susținere instituțională dincolo de traducere. Cazul său dezvăluie limitele excelenței estetice în sine și dependențele infrastructurale care constrâng modernismul periferic.

Mircea Cărtărescu: Consacrare suspendată

În calitate de cel mai tradus autor contemporan din România și un candidat peren la Premiul Nobel pentru Literatură, lucru care a stârnit dezbateri în mediul literar și media românească deopotrivă, ridicând întrebări legate de validarea periferică în contextul contemporan în general, Mircea Cărtărescu întruchipează condiția recunoașterii întârziate, caracteristică circulației semi-periferice. Traectoria sa dezvăluie asimetrii între recunoașterea continental europeană și penetrarea pieței anglofone, în timp ce autopoziționarea sa ca „autor mondial” ilustrează strategii de negociere a înscrierii naționale versus aspirația universală.

Gabriela Adameșteanu: Exportabilitatea lentă și realismul distribuit

Vizibilitatea limitată a operei lui Adameșteanu în limba anglofonă, în ciuda recepției germane puternice, testează dacă exportabilitatea favorizează formele narative condensate față de cele

distribuite, punând în lumină anumite particularități ale pieței literare anglofone în special. Realismul social al lui Adameșteanu, construit în jurul memoriei și acumulării istorice, dezvăluie preferințele piețelor literare către manifestări textuale spectaculoase, mai degrabă decât treptate.

6. Contribuții teoretice

6.1 Exportabilitatea ca și cadru analitic

Studiul dezvoltă „exportabilitatea” ca o alternativă la noțiunile esențialiste de universalitate literară, presupunând că circulația internațională este un proces determinat structural care necesită alinieri specifice de formă, infrastructură și cronologie istorică. Acest cadru se dovedește aplicabil dincolo de literatura românească la alte sisteme de limbi minore și este recomandat ca atare.

6.2 Dinamica literară semi-periferică

Rezultatele cercetării poziționează semi-periferia ca o poziție structurală distinctă, caracterizată de o capacitate culturală productivă confruntată cu o circulație autonomă limitată. Literaturile semi-periferice generează inovații estetice ambițioase, rămânând în același timp dependente de validarea fundamentală, pe măsură ce reprezentarea națională se ciocnește cu aspirația universală.

6.3 Contingența temporală a consacrării

Analiza relevă faptul că consacrarea literară operează conform unor configurații specifice din punct de vedere istoric ale dispoziției critice și priorității instituționale. Ceea ce permite recunoașterea într-o perioadă poate deveni un dezavantaj în altă epocă, așa cum se vede în percepția publică contemporană a lui Eliade și Cioran.

7. Implicații și semnificație

7.1 Pentru studiile de literatură mondială

Cercetarea contestă presupunerile referitoare la o difuzie naturală a excelenței estetice, demonstrând că vizibilitatea literară internațională depinde de medierea structurală și nu doar de calitățile inerente ale textului. Acest lucru are implicații asupra modului în care literatura mondială este concepută și susținută instituțional în egală măsură.

7.2 Pentru politica de traducere

Concluziile sugerează că finanțarea traducerilor necesită în mod necesar coordonare cu un sprijin instituțional pentru a obține impact susținut. Am descoperit că traducerile independente, oricât de excelente ar fi, nu pot depăși asimetriile structurale fără sprijinul unei infrastructuri critice.

7.3 Pentru diplomația culturală

Studiul relevă eficacitatea limitată a promovării culturale episodice în comparație cu investițiile instituționale susținute. Circulația internațională a literaturii române depinde mai puțin de o prezentare spectaculoasă decât de cultivarea răbdătoare a rețelelor de traducere, a discursului critic și a integrării educaționale.

8. Limitări și cercetări viitoare

Studiul recunoaște anumite limitări proprii. În primul rând, concentrarea sa asupra recepției anglofone poate să nu reprezinte pe deplin modelele de circulație globală. În al doilea rând, selecția operelor în proză exclude poezia și dramaturgia, care operează prin infrastructuri diferite. În al treilea rând, constrângerile temporale limitează analiza evoluțiilor foarte recente.

Direcțiile viitoare de cercetare includ: analiza comparativă cu alte literaturi semi-periferice (maghiară, cehă, bulgară) pentru a pune la încercare aplicabilitatea mai largă a descoperirilor; cartografierea cantitativă a fluxurilor de traducere și a modelelor de citare; investigarea rolului platformelor digitale în ocolirea mecanismelor tradiționale de control al accesului (*gatekeeping*); și examinarea dinamicii de gen în exportabilitatea literară.

9. Concluzii

9.1 Persistența asimetriei

Această disertație susține că circulația internațională a literaturii române dezvăluie inegalități fundamentale și structurale în cadrul sistemului literar global, începând cu piața anglofonă. În ciuda unui secol de producție literară ambițioasă și a încercărilor repetate de promovare internațională, autorii români obțin o vizibilitate anglofonă susținută doar atunci când mai mulți factori—poziționarea lingvistică, sprijinul instituțional, relevanța tematică și momentul istoric—se aliniază temporar, un fenomen care poate fi confundat la prima vedere cu o întorsătură fericită a sorții.

Cercetarea confirmă faptul că sistemul literar mondial nu funcționează ca o republică egalitară, ci ca o piramidă ierarhică în care limbile și instituțiile de bază mențin avantaje decisive în

determinarea vocilor care obțin recunoaștere globală. Poziția semi-periferică a literaturii române generează o condiție de marginalitate productivă: capital cultural suficient pentru a crea opere cu semnificație internațională, dar putere structurală insuficientă pentru a asigura circulația lor autonomă.

9.2 Ambalaj pentru export și traducerea culturală

Studiul relevă faptul că circulația internațională implică nu doar traducerea lingvistică, ci o reambalare culturală cuprinzătoare. Autorii români care intră pe piețele anglofone trec prin procese de mitologizare biografică, poziționare comparativă și aliniere tematică care adesea ascund contextele culturale specifice care le-au generat opera. Acest „ambalaj pentru export” funcționează atât ca mecanism de facilitare, cât și ca forță constrângătoare, facilitând recunoașterea, diminuând adesea subtilitatea sau exactitatea.

Analiza materialelor paratextuale—recenzii, descrieri ale editorilor, discursuri despre premii—demonstrează modul în care culturile receptoare construiesc în mod activ sensul și semnificația autorilor străini, mai degrabă decât să recunoască instantaneu valoarea inerentă. Acest proces de traducere culturală dezvăluie rolul activ al agenților intermediari (traducători, editori, critici) în determinarea nu numai a operelor care circulă, ci și a modului în care acestea sunt interpretate.

9.3 Temporalitatea recunoașterii

Poate cea mai semnificativă constatare se referă la instabilitatea temporală a consacrării literare. Autori precum Eliade și Cioran, care au obținut o recunoaștere remarcabilă, au experimentat ulterior o reevaluare critică care le-a diminuat autoritatea. Acest model sugerează că exportabilitatea depinde de alinieri istorice specifice ale dispoziției culturale și cadrului interpretativ, mai degrabă decât de o valoare estetică atemporală și perfect adaptabilă.

Autori contemporani precum Cărtărescu și Adameșteanu dezvăluie dinamici temporale diferite: recunoaștere întârziată sau condiționată, care depinde de prioritățile critice în evoluție și de capacitățile instituționale. „Consacrarea suspendată” a lui Cărtărescu (rezultatul speculațiilor continue despre Premiul Nobel fără recunoaștere definitivă) ilustrează modul în care autorii semi-periferici pot pluti la nesfârșit între marginalitate și centralitate, în timp ce descoperirile inovatoare rămân într-o stare de anticipare suspendată.

9.4 Implicații pentru studiile literare

Aceste descoperiri contestă mai multe presupuneri comune în cercetarea literară:

Autonomia valorii estetice: Cercetarea demonstrează că, deși necesară, calitatea literară este insuficientă pentru recunoașterea internațională. Operele obțin circulația globală printr-un proces negociat de poziționare structurală, mai degrabă decât printr-un nivel de excelență inerentă, ceea ce îi obligă pe cercetători să examineze condițiile instituționale și economice care guvernează vizibilitatea literară.

„Universalitatea” literaturii mondiale: Cercetarea pune sub semnul întrebării, în mod inerent, denumirea generală de „universal”, sugerând mai degrabă că literatura mondială apare ca o selecție curatoriată de opere care au navigat cu succes prin sisteme specifice de validare culturală. Acest proces de curatoriat favorizează sistematic anumite abordări formale, orientări tematice și poziții culturale, marginalizându-le pe altele în același timp.

Neutralitatea traducerii: Traducerea nu apare ca un transfer lingvistic transparent, ci ca o mediere culturală activă care implică agenția traducerii în selecție, interpretare și repositionare, dar, cu toate acestea, este influențată de realitățile infrastructurale. Deciziile cu privire la ce lucrări să fie traduse, cum să fie încadrate și unde să fie publicate le modelează fundamental recepția și semnificația.

9.5 Contribuții metodologice

Studiul demonstrează valoarea combinării analizei sistemelor mondiale cu studii detaliate ale recepției și analizei textuale. Această tactică multiscalară permite examinarea atât a constrângerilor structurale, cât și a manifestărilor culturale specifice ale acestora, dezvăluind modul în care configurațiile globale ale inegalității se materializează în contexte instituționale și practici interpretative specifice.

Conceptul de „exportabilitate” dezvoltat aici oferă un cadru pentru analiza circulației literare care speră să evite atât noțiunile romantice de recunoaștere universală, cât și reducerea cinică a literaturii la mărfuri de piață. Propunând că exportabilitatea este un fenomen relațional și contingent din punct de vedere istoric, cadrul permite o analiză mai precisă a motivului pentru care anumite opere circulă, în timp ce altele rămân localizate.

9.6 Implicații culturale mai ample

Dincolo de studiile literare, această cercetare scoate la lumină dinamica puterii și recunoașterii culturale care se extinde în domenii artistice și intelectuale. Mecanismele care guvernează circulația literaturii române—ierarhia lingvistică, controlul instituțional, încadrarea comparativă—funcționează în moduri similare în alte domenii ale producției culturale, de la studiile academice la artele vizuale și cultura populară.

Studiul sugerează că eforturile de promovare a diversității culturale și a înțelegerii internaționale trebuie să abordeze factorii structurali, mai degrabă decât doar estetici. Crearea unor forme mai echitabile de circulație culturală necesită investiții în infrastructura de traducere și discurs critic, precum și integrare educațională pe termen lung, mai degrabă decât campanii promoționale episodice.

9.7 Perspectivele de viitor ale literaturii române

Cercetarea sugerează câteva traiectorii posibile pentru dezvoltarea internațională continuă a literaturii române:

1. Extinderea digitală: Platformele online pot ocoli mecanismele tradiționale de control literar, permițând o circulație mai directă între autori și cititorii internaționali, deși studiul sugerează că circulația digitală necesită încă o amplificare instituțională pentru a obține o recunoaștere susținută.
2. Integrarea europeană: Dezvoltarea și relevanța europeană crescândă a României pot facilita circulația prin intermediul rețelelor literare europene și al mecanismelor de finanțare, oferind potențial alternativ la recunoașterea centrată pe limba anglofonă sau un mijloc de ocolire indirectă către nucleu prin semi-nucleu, așa cum am văzut în cazuri individuale.
3. Reînnoirea generațională: Autorii români mai tineri care scriu cu o orientare internațională explicită pot dezvolta strategii mai bine adaptate piețelor literare globale contemporane, deși se confruntă cu provocarea semnificativă de a menține specificitatea culturală și de a evita o exagerare a mimetismului, atingând în același timp lizibilitatea internațională.

9.8 Reflecții finale

Dacă această disertație a început cu observația că literatura română, în ciuda bogatei sale tradiții moderne, rămâne persistent subreprezentată în discursul literar internațional, atunci cercetarea

dezvăluie că această subreprezentare nu reflectă inadecvarea estetică, ci poziționarea structurală în cadrul unui sistem global inegal.

Persistența acestor inegalități, chiar și după decenii de globalizare culturală sporită și eforturi instituționale de promovare a diversității literare, sugerează că acestea nu sunt doar moșteniri istorice, ci trăsături reproduse activ ale producției culturale contemporane. Abordarea lor necesită o înțelegere realistă a mecanismelor precise prin care se construiește și se vehiculează valoarea literară, mai degrabă decât presupunerea că calitatea își va găsi în mod natural publicul.

Prin urmare, incursiunea în exportabilitatea literaturii române servește atât ca istorie culturală particulară, cât și ca ilustrare generală a modului în care puterea culturală operează într-o lume interconectată, dar inegală. Autorii examinați aici reprezintă nu doar cariere individuale, ci, în scopurile noastre, răspunsuri strategice la constrângerile structurale care continuă să modeleze circulația culturală în secolul XXI. Canonul de export nu reproduce pur și simplu canonul intern. În schimb, creează o hartă alternativă a literaturii române, modelată de cerințele lizibilității străine. Unii autori devin vizibili deoarece opera lor corespunde unor narațiuni dominante despre exil, traumă, autoritarism sau excepționalitate estetică; alții rămân marginali deoarece formele, temele sau infrastructurile lor de mediere nu se aliniază cu așteptările câmpului literar anglofon. Implicația mai largă este că orice analiză serioasă a literaturii mondiale trebuie să acorde atenție nu doar la ceea ce circulă, ci și condițiilor în care circulația devine semnificativă. Literatura din culturile semi-periferice intră în câmpul global prin negociere și reformulare. Succesul său nu depinde doar de faptul că este scrisă sau chiar tradusă, ci de faptul că este făcută lizibilă în cadrul sistemelor de putere care îi preexistă. Astfel, exportabilitatea ar trebui înțeleasă ca un fenomen relațional: instabil, mediat, contingent din punct de vedere istoric și inegal structural.

Folosind literatura românească drept caz paradigmatic, acest studiu dezvoltă un cadru pentru înțelegerea „exportabilității”—nu ca o proprietate intrinsecă a textelor literare, ci ca un efect contingent din punct de vedere istoric produs de intersecția dintre poziționarea lingvistică, medierea instituțională și alinierea temporală cu apetitele culturale de bază. Concluzia centrală a acestei disertații este că vizibilitatea oricărei literaturi semi-periferice nu poate fi explicată doar prin valoarea estetică. Adevărata internaționalizare a culturii literare necesită nu doar traduceri abundente de texte, ci și o implicare sporită a structurilor instituționale autohtone care determină ce voci sunt auzite pe scena mondială. Până când o astfel de transformare nu va avea loc, literaturi precum cea românească vor continua să experimenteze condiția analizată de acest studiu:

creativitate productivă cuplată cu marginalitate structurală, realizări estetice umbrite de invizibilitatea instituțională și decalajul persistent dintre recunoașterea locală și circulația globală care definește condiția semi-periferică a literaturii mondiale.

BIBLIOGRAFIE

- Adameșteanu, Gabriela. *Dimineața pierdută*. Cartea Românească, 1984.
- Adameșteanu, Gabriela. *Întâlnirea*. Polirom, 2013.
- Adameșteanu, Gabriela. *Provizorat*. Polirom, 2010.
- Adameșteanu, Gabriela. *Meserii nerecomandate femeilor*. Polirom, 2025.
- Adameșteanu, Gabriela. *Wasted Morning*. Translated by Patrick Camiller, Northwestern University Press, 2011.
- Adameșteanu, Gabriela. *The Encounter*. Translated by Alistair Ian Blyth, Dalkey Archive Press, 2016.
- Adameșteanu, Gabriela. "From *Wasted Morning*." *Words Without Borders*, Oct. 2004, <https://wordswithoutborders.org/read/article/2004-10/from-wasted-morning/>.
- Adameșteanu, Gabriela. "From 'The Same Way Every Day.'" Translated by Carrie Messenger, *Words Without Borders*, Nov. 2010, <https://wordswithoutborders.org/read/article/2010-11/from-the-same-way-every-day/>.
- Adameșteanu, Gabriela. *Der verlorene Morgen*. Translated by Eva Ruth Wemme, Zsolnay Verlag, 2018.
- Adameșteanu, Gabriela. *Das Provisorium der Liebe*. Translated by Eva Ruth Wemme, Zsolnay Verlag, 2021.
- Adameșteanu, Gabriela. *Die Begegnung*. Translated by Eva Ruth Wemme, Zsolnay Verlag, 2023.
- Blecher, Max. *Întâmplări în irealitatea imediată*. Editura Vreimea, 1936.
- Blecher, Max. *Adventures in Immediate Irreality*. Translated by Michael Henry Heim, New Directions, 2015.
- Blecher, Max. *Adventures in Immediate Irreality*. Translated by Alistair Ian Blyth, Pushkin Press, 2009.
- Blecher, Max. *Adventures in Immediate Irreality*. Translated by Jeanie Han. *Internet Archive*, <https://archive.org/details/AdventuresInImmediateUnreality>.
- 179Cărtărescu, Mircea. *Orbitor. Aripa stângă*. Humanitas, 1996.
- Cărtărescu, Mircea. *Orbitor. Corpul*. Humanitas, 2002.
- Cărtărescu, Mircea. *Orbitor. Aripa dreaptă*. Humanitas, 2007.
- Cărtărescu, Mircea. *Solenoid*. Humanitas, 2015.
- Cărtărescu, Mircea. *Nostalgia*. Humanitas, 1993.
- Cărtărescu, Mircea. *Levantul*. Cartea Românească, 1990.
- Cărtărescu, Mircea. *Suflare în vânt*. Humanitas, 2012.
- Cărtărescu, Mircea. *Blinding*. Translated by Sean Cotter, Archipelago Books, 2013.
- Cărtărescu, Mircea. *Blinding: The Left Wing*. Translated by Sean Cotter, Penguin, 2025.
- Cărtărescu, Mircea. *Solenoid*. Translated by Sean Cotter, Deep Vellum, 2022.
- Cărtărescu, Mircea. *Nostalgia*. Translated by Julian Semilian, New Directions, 2012.
- Cărtărescu, Mircea. *Le Levant*. Translated by Laure Hinckel, P.O.L, 2014.
- Cărtărescu, Mircea. *Poezia*. Humanitas, 2015.
- Cioran, Emil. *De l'inconvénient d'être né*. Gallimard, 1973.
- Cioran, Emil. *The Trouble with Being Born*. Translated by Richard Howard, Arcade, 1998.
- Cioran, Emil. *The Trouble with Being Born*. Translated by Richard Howard, introduction by Susan Sontag, Penguin Books, 2012.
- Cioran, Emil. *Anathemas and Admirations*. Translated by Richard Howard, Arcade, 1991.
- Cioran, Emil. *De l'inconvénient d'être né*. Gallimard, 1973.
- Cioran, Emil. *Précis de décomposition*. Gallimard, 1949.
- Cioran, Emil. *A Short History of Decay*. Translated by Richard Howard, Penguin, 1998.

- Cioran, Emil. *The Temptation to Exist*. Translated by Richard Howard, University of Chicago Press, 1968.
- Cioran, Emil. *The Fall into Time*. Translated by Richard Howard, Quadrangle Books, 1970.
- Cioran, Emil. *Drawn and Quartered*. Translated by Richard Howard, Seaver Books, 1983.
- Cioran, Emil. *On the Heights of Despair*. Translated by Ilinca Zarifopol-Johnston, University of Chicago Press, 1992.
- Cioran, Emil. *Schimbarea la față a României*. Humanitas, 1990.
- Eliade, Mircea. *Maitreyi*. Editura Cultura Națională, 1933.
- Eliade, Mircea. *Traité d'histoire des religions*. Payot, 1949.
- 180Eliade, Mircea. *The Myth of the Eternal Return: Cosmos and History*. Translated by Willard R. Trask, Princeton University Press, 1954.
- Eliade, Mircea. *Noaptea de Sânziene*. Editura pentru Literatură, 1955.
- Mircea Eliade. *Patterns in Comparative Religion*. Translated by Rosemary Sheed, Sheed and Ward, 1958.
- Eliade, Mircea. *The Sacred and the Profane: The Nature of Religion*. Translated by Willard R. Trask, Harcourt, Brace & World, 1959.
- Eliade, Mircea. *Myths, Dreams, and Mysteries*. Translated by Philip Mairet, Harper & Row, 1960.
- Eliade, Mircea. *Myth and Reality*. Translated by Willard R. Trask, Harper & Row, 1963.
- Eliade, Mircea. *A History of Religious Ideas*. Translated by Willard R. Trask, University of Chicago Press, 1978.
- Eliade, Mircea. *Pe strada Mântuleasa*. Editura Eminescu, 1969.
- Eliade, Mircea. *Tinerețe fără tinerețe*. Editura Eminescu, 1976.
- Eliade, Mircea. *Nouăsprezece trandafiri*. Editura Eminescu, 1980.
- Eliade, Mircea. *Shamanism: Archaic Techniques of Ecstasy*. Translated by Willard R. Trask, Princeton University Press, 1964.
- Eliade, Mircea. *The Forbidden Forest*. Translated by Mac Linscott Ricketts and Mary Park Stevenson, University of Notre Dame Press, 1978.
- Eliade, Mircea. *Youth Without Youth*. Translated by Mac Linscott Ricketts, University of Chicago Press, 1988.
- Mircea Eliade. *Bengal Nights*. Translated by Catherine Spencer, University of Chicago Press, 1993.
- Horia, Vintilă. *God Was Born in Exile*. Translated by Ileana Vianu, Ohio University Press, 1986.
- Horia, Vintilă. *Dieu est né en exil*. Fayard, 1960.
- Müller, Herta. *Niederungen*. Rotbuch Verlag, 1982.
- Müller, Herta. *Herztier*. Rowohlt Verlag, 1994.
- Müller, Herta. *Atemschaukel*. Carl Hanser Verlag, 2009.
- Müller, Herta. *Der Mensch ist ein großer Fasan auf der Welt*. Rotbuch Verlag, 1986.
- Müller, Herta. *The Land of Green Plums*. Translated by Michael Hofmann, Picador, 1998.
- Müller, Herta. *The Hunger Angel*. Translated by Philip Boehm, Metropolitan Books, 2012.
- Müller, Herta. *Nadirs*. Translated by Sieglinde Lug, University of Nebraska Press, 2015.
- 181Müller, Herta. *The Appointment*. Translated by Michael Hofmann, Metropolitan Books, 2001.
- Müller, Herta. *The Passport*. Translated by Michael Hofmann, Serpent's Tail, 1989.
- Müller, Herta. *Pașaportul*. Translated by Nora Iuga, Humanitas, 2010.
- Noica, Constantin. *The Păltiniș Diary*. Translated by James Christian Brown, Central European University Press, 2000.
- Comparative Corpus
- Adichie, Chimamanda Ngozi. *Americanah*. Alfred A. Knopf, 2013.
- Bellow, Saul. *Ravelstein*. Viking, 2000.
- Boulle, Pierre. *La Planète des singes*. Julliard, 1963.

- Céline, Louis-Ferdinand. *Voyage au bout de la nuit*. Denoël et Steele, 1932.
- Ernaux, Annie. *Happening*. Translated by Tanya Leslie, Seven Stories Press, 2001.
- Krasznahorkai, László. *Satantango*. Translated by George Szirtes, New Directions, 2012.
- Kureishi, Hanif. *The Buddha of Suburbia*. Faber and Faber, 2000.
- Moshfegh, Ottessa. *My Year of Rest and Relaxation*. Penguin Press, 2018.
- Murata, Sayaka. *Convenience Store Woman*. Translated by Ginny Tapley Takemori, Grove Press, 2018.
- Nabokov, Vladimir. *Speak, Memory: An Autobiography Revisited*. Vintage International, 1989.
- Oates, Joyce Carol. *A Book of American Martyrs*. Ecco, 2017.
- Schlink, Bernhard. *The Reader*. Translated by Carol Brown Janeway, Vintage, 1997.
- Szerb, Antal. *Utas és holdvilág*. Révai, 1937.
- Szerb, Antal. *Journey by Moonlight*. Translated by Richard Aczel, Corvina Press, 1977.
- Szerb, Antal. *Journey by Moonlight*. Translated by Len Rix, Pushkin Press, 2001.
- Szerb, Antal. *Journey by Moonlight*. Translated by Len Rix, New York Review Books, 2016.
- Irving, John. *The Cider House Rules*. William Morrow, 1985.
- Wolf, Christa. *Der geteilte Himmel*. Aufbau-Verlag, 1963.
- Wolf, Christa. *Nachdenken über Christa T.* Aufbau-Verlag, 1968.
- 182SECONDARY SOURCES – THEORETICAL FRAMEWORK
- Apter, Emily. *Against World Literature*. Verso, 2013.
- Bourdieu, Pierre. *Distinction*. Translated by Richard Nice, Harvard University Press, 1984.
- Bourdieu, Pierre. *The Field of Cultural Production: Essays on Art and Literature*. Edited by Randal Johnson, Columbia University Press, 1993.
- Bourdieu, Pierre. *The Logic of Practice*. Stanford University Press, 1990.
- Bourdieu, Pierre. *Science of Science and Reflexivity*. University of Chicago Press, 2004.
- Bourdieu, Pierre. *The Rules of Art: Genesis and Structure of the Literary Field*. Translated by Susan Emanuel, Stanford University Press, 1996.
- Casanova, Pascale. *The World Republic of Letters*. Translated by M. B. DeBevoise, Harvard University Press, 2004.
- Cronin, Michael. *Translation and Globalization*. Routledge, 2003.
- Damrosch, David. *What Is World Literature?* Princeton University Press, 2003.
- Damrosch, David. *Comparing the Literatures: Literary Studies in a Global Age*. Princeton University Press, 2020.
- Fisher, Mark. *Capitalist Realism: Is There No Alternative?* Zero Books, 2009.
- Genette, Gérard. *Paratexts: Thresholds of Interpretation*. Cambridge University Press, 1997.
- Han, Byung-Chul. *The Burnout Society*. Translated by Erik Butler, Stanford University Press, 2015.
- Heilbron, Johan. "Towards a Sociology of Translation: Book Translations as a Cultural World-System." *European Journal of Social Theory*, vol. 2, no. 4, 1999, pp. 429–444.
- Huggan, Graham. *The Postcolonial Exotic*. Routledge, 2001.
- Huyssen, Andreas. *Present Pasts: Urban Palimpsests and the Politics of Memory*. Stanford University Press, 2003.
- Jauss, Hans Robert. *Toward an Aesthetic of Reception*. Translated by Timothy Bahti, University of Minnesota Press, 1982.
- Jauss, Hans Robert. "Literary History as a Challenge to Literary Theory." *Toward an Aesthetic of Reception*, translated by Timothy Bahti, University of Minnesota Press, 1982.
- Mani, B. Venkat. "Ultraminor Literatures and the Question of Scale." *Ultraminor World Literatures*, edited by Bergur Rønne Moberg and David Damrosch, Brill, 2021, pp. 11–25.
- Moberg, Bergur Rønne, and David Damrosch. "Introduction: Ultraminor Literatures." *Ultraminor World Literatures*, edited by Bergur Rønne Moberg and David Damrosch, Brill, 2021, pp. 1–12.

- 183Moretti, Franco. "Conjectures on World Literature." *New Left Review*, no. 1, Jan.–Feb. 2000, pp. 54–68.
- Nelson, Maggie. *Bluets*. Wave Books, 2009.
- Pratt, Mary Louise. "Arts of the Contact Zone." *Profession*, 1991, pp. 33–40.
- Smith, Barbara Herrnstein. *Contingencies of Value: Alternative Perspectives for Critical Theory*. Harvard University Press, 1988.
- Smith, Jonathan Z. *Imagining Religion: From Babylon to Jonestown*. University of Chicago Press, 1982.
- Venuti, Lawrence. *The Translator's Invisibility: A History of Translation*. Routledge, 1995.
- Wallerstein, Immanuel. *The Modern World-System I: Capitalist Agriculture and the Origins of the European World-Economy in the Sixteenth Century*. University of California Press, 1974.
- SECONDARY SOURCES – WORLD LITERATURE & CIRCULATION
- Baghiu, Ștefan. "Global Circulation of Romanian Literature: A Quantitative Analysis." *World Literature Studies*, vol. 10, no. 2, 2018, pp. 57–73.
- Brown, Andrew. "The Ugly Scandal That Cancelled the Nobel Prize." *The Guardian*, 4 Oct. 2018, <https://www.theguardian.com/books/2018/oct/04/the-ugly-scandal-that-cancelled-the-nobel-prize>.
- Dimock, Wai Chee. *Through Other Continents: American Literature across Deep Time*. Princeton University Press, 2006.
- Feldman, Burton. *The Nobel Prize: A History of Genius, Controversy, and Prestige*. Arcade, 2000.
- Gârdan, Daiana. "World Literature and the Dynamics of Literary Circulation." *Metacritic Journal for Comparative Studies and Theory*, vol. 6, no. 1, 2020, pp. 67–80.
- Gorak, Jan. *The Making of the Modern Canon: Genesis and Crisis of a Literary Idea*. Athlone Press, 1991.
- Guillory, John. *Cultural Capital: The Problem of Literary Canon Formation*. University of Chicago Press, 1993.
- Helgesson, Stefan. *Transnationalism in Southern African Literature*. Routledge, 2009.
- Mani, B. Venkat. *Recoding World Literature*. Fordham UP, 2017.
- Martin, Mircea, Christian Moraru, and Andrei Terian, editors. *Romanian Literature as World Literature*. Bloomsbury Academic, 2018.
- Orsini, Francesca. "The Multilingual Local in World Literature." *Comparative Literature*, vol. 67, no. 4, 2015, pp. 345–74.
- 184Sapiro, Gisèle. *Translation and the Global Circulation of Literature*. Palgrave Macmillan, 2014.
- Smith, Barbara Herrnstein. *Contingencies of Value*. Harvard University Press, 1988.
- Thomsen, Mads Rosendahl. *Mapping World Literature*. Continuum, 2008.
- Warwick Research Collective. *Combined and Uneven Development: Towards a New Theory of World-Literature*. Liverpool UP, 2015.
- SECONDARY SOURCES – TRANSLATION, CANON, AND MEDIATION
- Bloom, Harold. *The Western Canon: The Books and School of the Ages*. Harcourt Brace, 1994.
- Brouillette, Sarah. *Literature and the Creative Economy*. Stanford University Press, 2014.
- Călinescu, Matei. *Five Faces of Modernity: Modernism, Avant-Garde, Decadence, Kitsch, Postmodernism*. Duke University Press, 1987.
- Guillory, John. *Cultural Capital: The Problem of Literary Canon Formation*. University of Chicago Press, 1993.
- Gorak, Jan. *The Making of the Modern Canon: Genesis and Crisis of a Literary Idea*. Athlone Press, 1991.
- Hofmann, Michael. "The Art of Translation: Herta Müller." *The Paris Review*, no. 197, Summer 2011, pp. 100–109.

- Sapiro, Gisèle. *Translation and the Global Circulation of Literature*. Palgrave Macmillan, 2014.
- Spivak, Gayatri Chakravorty. "The Politics of Translation". *Outside in the Teaching Machine*, Routledge, 1993, pp. 179–200.
- Thompson, John B. *Merchants of Culture: The Publishing Business in the Twenty-First Century*. 2nd ed., Polity, 2012.
- Walkowitz, Rebecca L. *Born Translated: The Contemporary Novel in an Age of World Literature*. Columbia University Press 2015.
- SECONDARY SOURCES – ROMANIAN & REGIONAL CRITICISM
- Allen, Douglas. *Mircea Eliade and the Phenomenology of Religion*. State University of New York Press, 1988.
- Bakić-Hayden, Milica. "Nesting Orientalisms: The Case of Former Yugoslavia." *Slavic Review*, vol. 54, no. 4, 1995, pp. 917–931.
- 185Bellow, Saul. "Mircea Eliade." *To Jerusalem and Back: A Personal Account*. Viking Press, 1976, pp. 102–05.
- Berger, Adriana. "Fascism and Religion in Romania." *The American Scholar*, vol. 55, no. 2, 1986, pp. 195–210.
- Buden, Boris. *Zone of Transition: On the End of Post-Communism*. Verso, 2009.
- Cornis-Pope, Marcel, and John Neubauer, editors. *History of the Literary Cultures of East-Central Europe*. 4 vols., John Benjamins, 2004–2010.
- Cotter, Sean. *Literary Translation and the Idea of a Minor Romania*. University of Rochester Press, 2014.
- Iancu, Carol. *The Jews in Romania, 1866–1919: From Exclusion to Emancipation*. Translated by Carol Iancu, East European Monographs, 1996.
- Krastev, Ivan. *After Europe*. University of Pennsylvania Press, 2017.
- Laignel-Lavastine, Alexandra. *Cioran, Eliade, Ionesco: L'Oubli du fascisme*. Presses Universitaires de France, 2002.
- Martin, Mircea. *G. Călinescu și complexe literaturii române*. Univers, 1981.
- Mendelsohn, Benjamin W. *The Jews of East Central Europe between the World Wars*. Indiana University Press, 1983.
- Negrici, Eugen. *Iluziile literaturii române*. Cartea Românească, 2008.
- Ricketts, Mac Linscott. *Mircea Eliade: The Romanian Roots, 1907–1945*. Columbia University Press, 1988.
- Ricketts, Mac Linscott. *Mircea Eliade: The Exile's Odyssey, 1945–1986*. Columbia University Press, 1990.
- Socaci, Anca. "Mircea Cărtărescu and the Anxiety of Influence." *World Literature Studies*, vol. 9, no. 2, 2017, pp. 63–75.
- Terian, Andrei. *Critica de export*. Muzeul Literaturii Române, 2013.
- Todorova, Maria. *Imagining the Balkans*. Oxford University Press, 1997.
- Tolcea, Marcel. *Eliade, ezotericul*. Editura de Vest, 2002.
- Ursa, Mihaela. "Made in Translation: A National Poetics for the Transnational World." *Romanian Literature as World Literature*, edited by Mircea Martin, Christian Moraru, and Andrei Terian, Bloomsbury Academic, 2017, pp. 309–322.
- Ursa, Mihaela. "'You Should Just Be Proud!' A Nobel Farce." *Le prix Nobel de littérature et l'Europe / The Nobel Prize for Literature and Europe*, edited by Nikol Dziub and Augustin Voegelé, Peter Lang, 2021, pp. 135–45.
- 186Ursa, Mihaela, and Alex Goldiș, editors. *Romanian Literary Networks outside National Framings*:

A Case Study for Peripheralized Cosmopolitanisms. Peter Lang, 2024.

Verdery, Katherine. *National Ideology Under Socialism: Identity and Cultural Politics in Ceaușescu's Romania*. University of California Press, 1991.

Yurchak, Alexei. *Everything Was Forever, Until It Was No More: The Last Soviet Generation*. Princeton University Press, 2006.

SECONDARY SOURCES – CONTEXT (MEMORY, POLITICS, DISABILITY, POSTCOMMUNISM)

Assmann, Aleida. *Cultural Memory and Western Civilization*. Cambridge University Press, 2011.

Berlant, Lauren. *The Queen of America Goes to Washington City*. Duke University Press, 1997.

Berlant, Lauren. *Intimacy*. University of Chicago Press, 2000.

Boym, Svetlana. *The Future of Nostalgia*. Basic Books, 2001.

Carel, Havi. *Illness: The Cry of the Flesh*. Routledge, 2008.

Doniger, Wendy. *Other Peoples' Myths: The Cave of Echoes*. University of Chicago Press, 1988.

Doniger, Wendy. *The Implied Spider: Politics and Theology in Myth*. Columbia University Press, 1998.

Doniger, Wendy. "Introduction". *Cosmos and History: The Myth of the Eternal Return*, by Mircea Eliade, Princeton University Press, 2005, pp. vii–xxiv.

Foucault, Michel. *The History of Sexuality*. Vintage Books, 1978.

Garland-Thomson, Rosemarie. *Extraordinary Bodies: Figuring Physical Disability in American Culture and Literature*. Columbia University Press, 1997.

Illouz, Eva. *Consuming the Romantic Utopia*. University of California Press, 1997.

Kligman, Gail. *The Politics of Duplicity*. University of California Press, 1998.

Kitagawa, Joseph M. "The History of Religions and the Study of Religion." *The History of Religions: Essays in Methodology*, edited by Mircea Eliade and Joseph M. Kitagawa, University of Chicago Press, 1959, pp. 1–14.

McRuer, Robert. *Crip Theory: Cultural Signs of Queerness and Disability*. NYU Press, 2006.

Merleau-Ponty, Maurice. *Phenomenology of Perception*. Translated by Colin Smith, Routledge, 2002.

Mitchell, David T., and Sharon L. Snyder. *Narrative Prosthesis: Disability and the Dependencies of Discourse*. University of Michigan Press, 2000.

Neumann, Birgit. "The Literary Representation of Memory." *A Companion to Cultural Memory Studies*, edited by Astrid Erll and Ansgar Nünning, De Gruyter, 2010, pp. 333–343.

Oliver, Mike. *The Politics of Disablement*. Macmillan, 1990.

RECEPTION, REVIEWS, AND CIRCULATION MATERIAL

Mircea Eliade

Altizer, Thomas J. J. "Review of *The Sacred and the Profane*, by Mircea Eliade." *The New York Times Book Review*, 1961, p. 23.

"Review of *The Myth of the Eternal Return*, by Mircea Eliade." *The Times Literary Supplement*, 1965, p. 412.

Smith, Jonathan Z. "Review of *The Sacred and the Profane*, by Mircea Eliade." *American Anthropologist*, vol. 61, no. 3, 1959, pp. 410–412.

Emil Cioran

Gass, William H. "The Most Despairing Writer." *The New York Review of Books*, 14 Oct. 1999, pp. 52–55.

Sontag, Susan. "Thinking Against Oneself: Reflections on Cioran." *Against Interpretation and Other Essays*, Farrar, Straus and Giroux, 1966, pp. 69–83.

Max Blecher

Glaser, Joshua. "Max Blecher's Adventures in Immediate Unreality." *The New York Times*, 5 Nov. 2015, <https://www.nytimes.com/2015/11/08/books/review/max-blechers-adventures-in-immediate-unreality.html>.

Illingworth, Dustin. Max Blecher's Adventures in Immediate Irreality." *Words Without Borders*, 18 May 2015.

188Kenigsberg, Ben. "Review: Scarred Hearts, a Bleak Romanian Tale." *The New York Times*, 20 July 2018, <https://www.nytimes.com/2018/07/20/movies/scarred-hearts-review.html>.

Schreiber, Joseph. "To Exist, and Yet Not Be 'Fully Alive': Scarred Hearts by Max Blecher." *Rough Ghosts*, 17 Jan. 2023, <https://roughghosts.com/2023/01/17/to-exist-and-yet-not-be-fully-alive-scarred-hearts-by-max-blecher/>.

Weissberg, Joe. "Film Review: Scarred Hearts." *Variety*, 4 Aug. 2016, <https://variety.com/2016/film/reviews/scarred-hearts-review-1201831058/>.

Herta Müller

Cooke, Rachel. "The Hunger Angel by Herta Müller – Review." *The Observer*, 2 Sept. 2012, <https://www.theguardian.com/books/2012/sep/02/hunger-angel-herta-muller-review>.

Garner, Dwight. "A Life Lived in Fear, and in Defiance." *The New York Times*, 9 Nov. 2012, <https://www.nytimes.com/2012/11/09/books/the-appointment-by-herta-muller.html>.

Jordan, Justine. "The Hunger Angel by Herta Müller – Review." *The Guardian*, 3 Sept. 2012, <https://www.theguardian.com/books/2012/sep/03/hunger-angel-herta-muller-review>.

Kakutani, Michiko. "Books of the Times; A Poet's Tale of Oppression in Romania." *The New York Times*, 12 Nov. 1998, <https://www.nytimes.com/1998/11/12/books/books-of-the-times-a-poet-s-tale-of-oppression-in-romania.html>.

Maslin, Janet. "Books of the Times; Under a Tyranny, a Young Woman's Life." *The New York Times*, 5 Nov. 1998, <https://www.nytimes.com/1998/11/05/books/books-of-the-times-under-a-tyranny-a-young-woman-s-life.html>.

Stern, Richard. "To the Bone." *The New York Times Book Review*, 10 June 2012, <https://www.nytimes.com/2012/06/10/books/review/the-hunger-angel-by-herta-muller.html>

Wolff, Larry. "The Land of Green Plums by Herta Müller." *The New York Times Book Review*, 8 Nov. 1998, <https://www.nytimes.com/1998/11/08/books/the-land-of-green-plums.html>.

Mircea Cărtărescu

Bradatan, Costica. "The Unreality Principle." *The Times Literary Supplement*, 13 Jan. 2023, <https://www.the-tls.co.uk/articles/solenoid-mircea-cartarescu-review-costica-bradatan/>.

Hooyman, Ben. "Mircea Cărtărescu's Solenoid." *Los Angeles Review of Books*, 28 Feb. 2023, <https://lareviewofbooks.org/article/mircea-cartarescu-solenoid/>.

Illingworth, Dustin. "From the Mundane to the Divinely Gross, Anything Goes in This Novel." *The New York Times*, 3 Dec. 2022, <https://www.nytimes.com/2022/12/03/books/review/mircea-cartarescu-solenoid.html>.

Kornfeld, Sarah. "The Haunting Magic of Mircea Cărtărescu's Solenoid." *Los Angeles Review of Books*, 12 Jan. 2023, <https://lareviewofbooks.org/article/the-haunting-magic-of-mircea-cartarescu-solenoid/>.

Sacks, Sam. "The Unending Night of Mircea Cărtărescu." *The Wall Street Journal*, 12 Feb. 2022.

Webster, James. "Review: Solenoid by Mircea Cărtărescu." *Full Stop*, 24 Jan. 2023, <https://www.full-stop.net/2023/01/24/reviews/james-webster/solenoid-mircea-cartarescu/>.

"Solenoid." *Kirkus Reviews*, 15 Feb. 2022, <https://www.kirkusreviews.com/book-reviews/mircea-cartarescu/solenoid/>.

"Solenoid." *Publishers Weekly*, 7 Feb. 2022, <https://www.publishersweekly.com/978-1-68137-243-2>.

"Solenoid by Mircea Cărtărescu." *The Modern Novel*, <https://themodernnovel.org/europe/w-europe/romania/cartarescu/solenoid/>.

Gabriela Adameșteanu

Battersby, Eileen. "The Encounter: Review." *The Irish Times*, 9 July 2016.

Gauss, Karl-Markus. "Die Uhr der Kindheit." *Süddeutsche Zeitung*, 3 Feb. 2019.

Pfeifer, Anke. "Rezension zu Gabriela Adameșteanu." *literaturkritik.de*, 13 Mar. 2019.

Gündisch, Karin. "Rezension zu Gabriela Adameșteanu." *Spiegelungen*, 2022.

Perlentaucher. "Rezensionsnotizen zu Gabriela Adameșteanu." *Perlentaucher*.

Words Without Borders. *The World Through the Eyes of Writers: An Anthology*. Edited by Samantha Schnee, Alane Salierno Mason, and Dedi Felman, Anchor Books, 2007.

DIGITAL / PARATEXTUAL SOURCES

Adameșteanu, Gabriela. "An Encounter." Translated by Alistair Ian Blyth, *Words Without Borders*, Aug. 2011, <https://wordswithoutborders.org/>.

Adameșteanu, Gabriela. "Morning Lost." Translated by Patrick Camiller, *The Brooklyn Rail*, Dec. 2014–Jan. 2015, <https://brooklynrail.org/>.

Adameșteanu, Gabriela. "Provisional." Translated by Raluca Manea, *PEN America*, 11 May 2012, <https://pen.org/provisional/>.

Chaffee, Jessie. "Mircea Cărtărescu." *Words Without Borders*, May 2016, <https://wordswithoutborders.org/read/article/2016-05/mircea-cartarescu/>.

Hsi, Ethan and Ng. Pavel, A. *Chicago Review*. "Soma Sema: An Interview with Mircea Cărtărescu." 2 May 2025, <https://www.chicagoreview.org/soma-sema-an-interview-with-mircea-cartarescu/>.

Porter, Max. "International Booker Prize 2022: Judges' Statement." *The Booker Prizes*, 2022, <https://thebookerprizes.com/the-booker-library/prize-years/international/2022>.

Deep Vellum Publishing. "Mircea Cărtărescu: *Solenoid*."

New Directions Publishing. "Mircea Cărtărescu."

Bookforum. "Interview with Mircea Cărtărescu."

The Nobel Prize. "Herta Müller Nobel Lecture."

Amazon, "Gabriela Adameșteanu."

Foyles, "Gabriela Adameșteanu."

Goodreads. "*Solenoid*."

Reddit. "r/TrueLit."